

استفساریه وزیر دادگستری و عضو حقوقدان شورای نگهبان در رابطه با اصل ۱۴۱ قانون اساسی

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۷/۵/۱۶

حضرت آیت الله جنتی دامت برکاته

دبیر محترم شورای نگهبان

سلام علیکم؛

با احترام؛ با توجه به برداشت‌های متفاوت در مقام اجرا و نظارت از اصل ۱۴۱ قانون اساسی، استدعا دارد نظر آن شورای محترم را در مورد موضوع زیر، اعلام فرمایند:

آیا کارکنان دولت به عنوان مدیرعامل یا عضویت هیأت مدیره بنیادهای فرهنگی که کاملاً غیراقتصادی هستند و این فعالیت نیز غیرمستمر است، می‌توانند فعالیت داشته باشند؟

لازم به ذکر است که شورای محترم نگهبان قبلاً عضویت در هیأت امنای این نوع مؤسسات را مغایر با اصل ۱۴۱ نشناخته است.^(۱)

غلامحسین الهام

۱. تفسیر اصل یکصد و چهل و یکم قانون اساسی:

شماره: ۱۲۷۹۶

تاریخ: ۱۳۶۸/۱/۲۸

شورای محترم نگهبان

با سلام و درود؛ با توجه به اصل ۹۸ قانون اساسی خواهشمند است اعلام نظر فرمایند آیا عضویت وزرا و کارکنان دولت در هیأت امنای مؤسسات خصوصی و یا دولتی از جمله عضویت در هیأت امناء دانشگاهها و مدارس غیرانتفاعی مغایرتی با اصل ۱۴۱ قانون اساسی دارد یا خیر؟ خصوصاً با توجه به مشابهت مسئولیتی که هیأت امنای مؤسسات با مجامع عمومی شرکتها دارند و وزرا با تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان در مجامع عمومی شرکتهای مختلف عضویت یافته‌اند از جمله قانون اخیرالتصویب نحوه اداره شرکتهای بیمه در این مورد قابل ذکر است.

میرحسین موسوی - نخست وزیر

جناب آقای مهندس میرحسین موسوی

شماره: ۱۱۸

تاریخ: ۱۳۶۸/۲/۱۹

نخست وزیر محترم

عطف به نامه شماره ۱۲۷۹۶ مورخ ۱۳۶۸/۱/۲۸؛ موضوع سؤال در جلسه شورای نگهبان مطرح و مورد بحث و بررسی قرار گرفت. نظر شورای نگهبان به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

«عضویت وزرا و کارمندان دولت در هیأت امناء مؤسسات خصوصی و یا دولتی (از جمله عضویت در هیأت امناء دانشگاهها و مدارس غیر انتفاعی) به لحاظ اینکه سمتهای مذکور، شغل سازمانی تلقی نمی‌گردد مغایرتی با اصل ۱۴۱ قانون اساسی ندارد».

قائم مقام دبیر شورای نگهبان - خسرو بیژنی

عضو حقوقدان شورای نگهبان و وزیر دادگستری

الف - نظرات مخالف

- در نظریه پیشین شورای نگهبان صرفاً عضویت در هیأت امناء و همچنین عضویت در مؤسسات غیرانتفاعی با اصل ۱۴۱ مغایر دانسته نشده است. هیأت مدیره و مدیر عامل متفاوت از هیأت امناء است؛ چرا که این سِمَت‌ها، سِمَت‌هایی اجرایی هستند. بنابراین این سِمَت‌ها شغل محسوب می‌شوند و چنانچه بخشی از سرمایه بنیادها و مؤسسات فرهنگی مزبور، متعلق به دولت و یا مؤسسات عمومی باشد، مشمول صدر اصل ۱۴۱ می‌گردد که بیان می‌کند «... کارمندان دولت نمی‌توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا مؤسسات عمومی است... برای آنان ممنوع است». لازم است توجه داشت که اصل فوق متعرض دائمی بودن شغل نشده و صرف اینکه قسمتی از سرمایه مؤسسه از طرف دولت تأمین گردد، برای شمول ممنوعیت کافی است و این نص قانون اساسی است و جای تردید ندارد.

- عضویت در یک کتابخانه منعی ندارد ولی ریاست کتابخانه و یا عضویت در هیأت مدیره آن مغایر اصل ۱۴۱ قانون اساسی است.

- در اصل ۱۴۱، صرفاً از «مؤسسات انتفاعی» که در قانون تجارت «شرکت» نامیده می‌شوند صحبت نشده، بلکه به طور عام، از عبارت «مؤسسات عمومی یا دولتی» سخن به میان آمده که اعم از مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی است. لذا فرهنگی بودن مؤسسه‌ای که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت است، هر چند ممکن است متصف به وصف انتفاعی نباشد، لیکن وصف عمومی بودن را از مؤسسه سلب نمی‌نماید. بنابراین، اگر کارکنان دولت به عنوان سِمَت در این مؤسسات ابلاغ می‌گیرند، این امر مشمول ممنوعیت اصل ۱۴۱ قانون اساسی می‌شود.

- اطلاق سؤال شامل مؤسسات عمومی که تمام یا قسمتی از سرمایه آنها متعلق به دولت است می‌گردد. بنابراین، مغایر با اصل ۱۴۱ می‌باشد.

ب - نظرات موافق

- اعضاء هیأت مدیره و مدیران عامل در مؤسساتی که به صورت غیرانتفاعی و با اهداف فرهنگی و خیریه انجام وظیفه می‌نمایند، مانند مؤسسه فرهنگی راهیان نور، معمولاً

از میان مسؤولین دولتی انتخاب می‌شوند تا بتوانند از جایگاه خود در سازمانهای دولتی در راستای هماهنگی‌های ضروری در جهت نیل به اهداف مد نظر مؤسسات مزبور و همچنین جلب کمک و امکانات در رابطه با فعالیت این نهادها و سازمانها استفاده نمایند. از این لحاظ، به چنین مسؤولینی در این نهادها و مؤسسات نیاز است.

- فعالیت در این مؤسسات به عنوان یک عمل عبادی است و مثل فعالیتهایی است که فرد در حسینیه و مسجد انجام می‌دهد. بر این اساس، این قبیل فعالیتها شغل محسوب نمی‌شود.

- آیا می‌توان مسجد را مؤسسه خصوصی نامید یا ریاست کانون فرهنگی مسجد را شغل محسوب نمود؟ مؤسساتی از این قبیل، مؤسساتی فرهنگی، غیردولتی و غیرانتفاعی هستند که فعالیت اقتصادی نمی‌کنند و فعالیت در این مؤسسات وصف استمرار نیز ندارد. این گونه مؤسسات، خدمات عمومی ارائه می‌کنند و عمومی هستند که گاهی از طرف دولت نیز کمک مالی و امکانات دریافت می‌کنند. با این اوصاف، به نظر می‌رسد این گونه مؤسسات مشمول ممنوعیت اصل ۱۴۱ قانون اساسی نشوند.

- تصمیم شورا

«عضویت به عنوان هیأت مدیره و یا مدیر عامل مؤسسات فرهنگی غیردولتی و غیر عمومی و مؤسساتی که سرمایه آن تماماً یا جزئاً متعلق به دولت و مؤسسات عمومی نیست و نیز شرکت دولتی یا خصوصی محسوب نشوند، مشمول اصل ۱۴۱ قانون اساسی نمی‌باشد.»

نظریه فوق، با ۹ رأی موافق، به عنوان نظریه تفسیری مورد تأیید قرار گرفت.

نظریه تفسیری شورای نگهبان^(۱)

جناب آقای دکتر الهام

عضو محترم حقوقدان شورای نگهبان

سلام علیکم؛ عطف به نامه شماره ۸۶/۳۲/۲۴۸۲۴ مورخ ۸۶/۱۰/۲۶ موضوع در جلسه

شورای نگهبان مطرح و مورد بحث و بررسی قرار گرفت و نظر تفسیری شورای نگهبان به

شرح زیر اعلام می‌گردد:

۱. مندرج در نامه شماره ۸۷/۳۰/۲۹۱۷۳ مورخ ۸۷/۸/۲۲ شورای نگهبان.

«عضویت به عنوان هیأت مدیره و یا مدیر عامل مؤسسات فرهنگی غیردولتی و غیر عمومی و مؤسساتی که سرمایه آن تماماً یا جزئاً متعلق به دولت و مؤسسات عمومی نیست و نیز شرکت دولتی یا خصوصی محسوب نشوند، مشمول اصل ۱۴۱ قانون اساسی نمی باشد».